

ACC. N:R M.10726:1-7.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Skåne Upptecknat av: Nils Anton Carlsson
Härad: Ö. Göinge Adress: nr. 12, Iströ
Socken: N. Iströ Berättat av:
Uppteckningsår: 1948 Född år 1880 i Önnestad

Gårdans inkärgning i äldre tid. s. 1-7.

LUF 63.

Acc. nr: M10726:1.

LUF 63

Uppgifterna hänföra sig till

Landskap: *Skåne*

Härad: *Östra Göinge*

Socken: *N. Strö*

Uppteckningsår: *1948*

Uppgifterna lämnade av

Namn: *Nils Anton Carlsson*

Adress: *N: 12. Strö*

Födelseår och födelseort: *1880. Önnestad*

Folklivsarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor, vilka ha sammanhang med grödans inbärgning i äldre tid. Särskilt äro vi angelägna att få veta benämningar och namn på ortens dialekt. Saknar Ni själv kännedom här-om, äro vi tacksamma, om Ni vill utfråga äldre personer, vilkas namn, ålder och födelseort i så fall böra uppges. Angiv vad som gäller äldre förhållanden och vad som ännu existerar. Numrera svaren efter frågorna.

Frågor:

1. Hur transporteras grödan hem från åkern?
2. Huru benämnes på Eder ort det utrymme i uthusbyggnaden, där den otröskade grödan förvaras? Finns mer än en benämning för detta utrymme?
3. Utgöres golvet i detta utrymme av bara marken, eller är det byggt av särskilt material?
4. Består golvet i logen, där säden slagtröskades, av träplan-
kor, lera eller cement?
5. Finns logbalk (skifte) mellan trösklogen och det utrymme
där den otröskade grödan förvaras?
6. Har någon förändring av de i föregående punkter om-
nämnda förhållanden inträffat under senare tid (t. ex.
under de sista 100 åren)? I så fall när och av vilken orsak
(t. ex. ändrade tröskningsförhållanden)?

Svar:

1. Med ög o en hästavan
2. Logolv. rugäl, säagäl
3. ja. nummera av cement
4. För 80-90 år sedan av lera men
de flesta av träplanor
5. ja.
6. ja. genom ång-motortröskarna

Frågor:

M. 10726:2.

Svar:

7. Hur benämnes den person, som vid skördens inbärgning bringar sädeskärvarna (nekarna, banden) över logbalken (skiftet) in i det utrymme, där den otröskade säden skall förvaras?
8. Vad kallas den, som lämnar kärvarna vidare till den person, som lägger kärvarna i ordning i nämnda utrymme?
9. Vad kallas den person som lägger kärvarna i ordning?
10. Fingo även kvinnor eller minderåriga deltaga i detta arbete och i så fall på vilken plats i arbetskedjan?
11. Använde någon av dessa personer något redskap i arbetet? Vad kallades detta och av vad material var det? Beskrivning!
12. Har det använts tjugor eller krokar enbart av trä vid skördens inbärgning? När? Beskrivning och benämning!
13. Känner Ni till benämningen »lo(g)katt» eller »lakatt»? Vad betecknade den? Har den möjligtvis haft mer än en betydelse?
14. Vad vet Ni om plejla(prägla)visan, plejladansen, lo(g)-visan, plejlarnas sång på logen?
15. Känner Ni ordet »stabbe» (»sto») eller sammansättningar därmed? Vilka och vad betecknade de?
16. Känner Ni ordet »stäle» el. sammansättningar därmed? Vilka och vad betecknade de?

7. aulläsare.

8. Megakrauga

9. Lavare

10. ja, mest kvinnor barn
mellan 14. 16 år

11. nej, endast med nävarna

12. ja, för 20. 50. år sedan användes tjugor
trä. gjorda likadant som gödselgrepp

13. ja, Om det var någon som
inte kände saken. Rastade tröskaren
plejlen om nacken på honom och

14. nej, intet / Kände till vilket
gjorde mycket ont.

15. ja, stabbe, ställe ar
detsamma stail.

16. detsamma. som 15

1)
Mera utförligare besvarar jag frågorna,
om inbärgning av grödan i äldre tid,
på detta sätt.

1. Med (äg o. hästavan) man tog negerna
med nävarna till att börjamed för
att inte spilla (röt af sän), sedan
fortsatte man med tjugo. hemmasmidde
eller enbart av trä
2. Logalv. (rugäl. kareregäl)
3. ja bara märken. i nuvarande tid av cement
4. För 80. 90 år sedan av lera. men de fläste
av träplankor, det var lättare att tröska
(taska) med plejt, numera med cement
5. ja. ett skifte mellan logan och gubret
logan låg en alm eller mer högre än
gubret
6. ja. genom ång- motor tröskorna
för en 50 årsen började man bygga

- 29)
- logebyggnader med körgång av Cement
samt hissanordningar
7. avlastare (auläsare) i vanligaste fall så
kör man in på logan, den som kör kastar
säden av lastet ner i golvet
 8. (negakranga)
 9. lavare, en som lavar säden i golvet
med roten alltid utåt.
 10. ja, vanligast kvinnor och barn på 14-16 år,
de arbetar mellan avlastaren och lavaren,
de bilda kedja en 3-4 stycken efter varandra
 11. nej ja, förr endast händerna (nävorna)
numera med vanliga tjugor
 12. nej, inte vid inbärgringen, men vid
tröskning med stiftverk, det kördes med
hästar för en så kallad vandring, med
en ledstång som ledde in till verket,
där stod en matare som tog (negorna)

3)

ACC. N:R M. 10726:5.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

delade dem samt förde dem till
stifterna, Bakom stod en Kvinna med
en (riva) handrävsa och kävsade undan
(båset) kalmen och efter henne stod
2.3 man med var sin restetjuga av
enkelt trä, tjugan, sjeloväkt med en
a enkelt alm skaft och med två horn
som var 30 tum långa, bredd ute vid
ändarna 15 tum, skalade och puttsade
väl, så säden kunde falla lätt av
kalmen.

13. ja. tröskaren tog spjelen med en handom
(skalen) den del som slog mot säden
och den andra handen om handen (handolur)
den som man håller i med då man tröskade.
Kom då någon som inte kände till
saken, ropade man kom skall du få
känna lokatten, kom han etter hon

4)
då, kastade tröskaren plejlen ~~om nacken~~
på den som kom och blände till, vilket
gjorde mycket ont

14. nej, intet

15. ja. stäbbe, ställe, är det samma som
(stäl) när dom lassas av det första
lasset i ett tomt logolv, sätter larearen
4 (negor) nekar mot varandra med toppen
rätt upp, sedan laras han undan för
undan negorna mot de 4 första med toppen
upp, till hela golvytan är lagd, meningen
är att ingen säd får spillas i det tamma
golvet

16. det samma 15.

17. I min barndom, då småbrukarna hade ont
om brödet, å inte kunde få tröskat (balkade)
de det första lasset, Det gick så till att två
man stod mot varandra, och tog vars sin neg

5)
ACC. N:R M! 0726:7.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

och slog den mot lodbalken, sedan rävsades undan halmen, soppte ihop säden, sållade den, Kastade den, vilket tillgick på så sätt, att man stängde dämmarna utom en halv dörr på den sidan som vinden kom, så hade man en pall och en liten skuffa av trä, man satte sig på pallen, tog tog lite säd i skuffan och kastade den mot vinden. Resultatet blev, säden flög långt, aragnarna stannade hos kastaren som han såpade ihop dem när aragnarna var undantagna, kastade han säden en gång till. Resultatet, mycket arbete, men renheten dålig.

Skärgår fler frågor angående säggen, vidskopelse, eller trälleri, Kan jag inte besvara. De gamle som reisto något är ur tiden.